

ЕФЕКТИВНИЙ ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК РУШІЙНА СИЛА РОЗВИТКУ СПРАВЕДЛИВОЇ ТОРГІВЛІ

Дудченко М.А.

доктор економічних наук, професор
Української асоціації економістів-міжнародників

Сучасна міжнародна торгівля все більшою мірою спирається на використання дії економічного механізму закону порівняльних переваг через розвиток експортно-імпортних відносин та рух капіталів. Зовнішня торгівля виступає визначальним фактором участі країни у міжнародному поділі праці та світогосподарських зв'язках. Особливого значення вона набуває тепер для України, коли порушується існуючий порядок, відбуваються воєнні події, поглиблюється кризова економічна ситуація. Це проявляється у скороченні обсягів зовнішньої торгівлі.

Так, обсяг зовнішньоторговельного обігу знизився за період 2012–2016 рр. на 49%, обсяг експорту – на 45%, а імпорту – на 51%.

Правда, важливо відзначити, що позитивним моментом за цей період є те, що Євросоюз став головним партнером України (понад 35% від загального обсягу торгівлі). Обсяг імпорту з країн ЄС до України сягнув понад 40% від загального обсягу імпорту. Загальна ситуація характеризується щодо країни, з одного боку, в скороченні обсягів зовнішньої торгівлі, а з іншого – проявляється в погіршенні структури і умов торгівлі. І цей процес відбувається тоді, коли помітно скорочується приплив прямих іноземних інвестицій в Україну, мафіозний витік капіталів у офшори. Потреба у надходженні валютних коштів зростає, але все відбувається навпаки.

Відсутність ресурсів не дозволяє реалізовувати великі проекти технологічного оновлення експортної бази, і перш за все промислового та агросекторів країни, виконання сучасних науково-технічних робіт.

Обмеженість ресурсів-інновацій не сприяє бути каталізатором поживлення економіки загалом, проведенню економічної і технологічної реструктуризації, зростанню продуктивності як умови здешевлення випуску продукції та зростанню її конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Таку ситуацію можна назвати значним руйнуванням промислово-технологічного потенціалу, що відображається в останній період у звуженні експортно-імпортних можливостей економіки України. Тому зберігається не ефективна структура експорту, не вигідність імпорту скорочуються можливості регіональних ринків, повільно відбувається їх диверсифікація.

Про рівень та структуру експортного потенціалу можна судити за такими даними. Так, питома вага сировини та матеріалів у торговельних операціях складає майже 60%. Серед них, як і раніше, чорні метали (майже 25%), значну долю складає сільськогосподарська сировина (зерно кукурудзи, соняшника, рапсу тощо), цукор та кондитерські вироби – 7%, а питома вага машинобудівної продукції – десь до 8%, в тому числі до 2%, що відповідає вимогам світового рівня. Загалом проявляється тенденція до зниження конкурентоспроможності експортної продукції, підприємства України отримують щорічно понад тисячу реклаमाцій. Уже пройшов значний час від дня проголошення незалежності, але Україна не має сталого законодавства, яке б сприяло створенню торгової моделі для країни, побудованої на єдиній основі з усіма країнами світу.

Зазначені проблеми, труднощі в економіці стримують інтеграцію України в систему взаємовигідних та рівноправних зовнішньоторговельних зв'язків, в систему глобального ринку. Саме це і вимагає кардинального покращення ресурсного потенціалу України, а особливо його експортної складової, яка б давала нарощувати обсяги торгівлі, збільшити валютні кошти держави, галузей, фірм.

Для здійснення реальної перебудови та розвитку експортного потенціалу, на думку автора, потрібно якнайшвидше розробити та

прийняти сучасну Концепцію зовнішньоекономічної політики країни та сформулювати модель зовнішньої торгівлі України, яка б виключила корупційну складову, тіньові економічні ресурси. А в конкретній діяльності слід звернути увагу та керуватись такими основними принципами.

– Мова йде про дотримання поступової лібералізації експорту, тобто введення обмеженого протекціонізму, і демонополізації експортноспроможних галузей із застосуванням заходів державного контролю і дотриманням податкового законодавства. Держава повинна брати участь у експорті стратегічної та валютноємкої продукції акціонерними спеціалізованими структурами (компаніями тощо).

– Здійснювати диверсифікацію експорту (що є наразі нагальним як ніколи) шляхом активної підтримки суб'єктів ЗЕД (як це роблять розвинуті країни).

– Надавати державні кредити на підтримку пріоритетним експортним галузям та виробникам з метою створення вітчизняних новітніх технологій і товарів, які сприятимуть Україні пробиватись у число лідерів у конкретних сферах.

– Перетворити традиційні держзамовлення на експортну продукцію (особливо військового призначення) на контрактну систему, у відповідності з якою держава купує продукцію по внутрішнім ринковим цінам з наданням суб'єктам господарської діяльності відповідних податкових та інших пільг для додаткового стимулювання.

– Послідовно та рішуче перебудовувати товарну структуру експорту та імпорту та наближати її до структурних співвідношень, характерних для розвинутих країн шляхом трансформації економіки, з розширенням господарської свободи не тільки безпосередніх виробників і експортерів товарів, але й банків, кооперативів, товариств і корпорацій.